

CENTAR ZA ODRŽIVI RAZVOJ »GERBIN« ■ LUBENIČKI MUZEJ OVČARSTVA NOSI OZNAKU HRVATSKOG OTOČNOG PROIZVODA

Mladi se sve više vraćaju ovčarstvu

Tome je pridonijela općenita popularnost domaćeg i tradicijskog, svega s predznakom eko. Doduše, **na Cresu je primjetan i velik zamah u maslinarstvu koje je puno organiziranije** i ima podršku Poljoprivredne zadruge, dok je ovčarstvo za sada ostalo u pozadini

Ira CUPAĆ MARKOVIĆ

LUBENICE » Višegodišnji projekt u sklopu kojeg Centar za održivi razvoj »Gerbin« u Lubenicama kreira Muzej ovčarstva do sada je rezultirao brojnim projektima, a angažman je prepoznat i podržan na nacionalnoj razini, pa od lani nosi oznaku/plaketu Hrvatski otočni proizvod za nematerijalnu baštinu. Priznanje je dodjeljeno za (re)valorizaciju i prezentaciju tradicijskog ovčarstva kroz trajni postav izložbe i ekspanata u Lubenicama pod nazivom »Tradicijsko ovčarstvo«, izdavanje višejezičnih publikacija, dokumentarnih filmova, kao i održavanje radionica. Aktivnosti se provode u suradnji sa otočanima, naročito mještanima Lubenica, Zbičine, Pernata, Podola, Beleja, Orleca, te drugih ruralnih mjesta s otoka Cresa. Od početka je u projekt uključena profesorica povijesti Marijana Dlačić koja je sudjelovala u svim publikacijama vezanim za otočno ovčarstvo, a upravo se završava i uskoro će biti predstavljena knjižica koja govori o gastronomiji, odnosno jelima od ovčetine i janjetine. Do sada su izdane knjižice o vuni, »Neprekinuta nit mulinera«, i o štavljenju ovčjih koža i izradi meha, »Tajna melodija ovčje kože«, a uz Marijanu Dlačić autor je i Hrvoje Badurina.

Starije generacije

Kako je bilo na terenu prikupljati podatke te je li situacija teža nego što je očekivala ili tradicija na terenu još uvijek živi dovoljno da se bez većih problema uspijeva prikupiti građu, pitali smo Marijanu Dlačić, a ona navodi:

– S obzirom na to da sam kao otočanka upoznata s ovčarstvom od djetinjstva, bilo mi je nešto lakše u istraživanju nego što bi to možda bilo osobama koje se prvi put susreću s tradicijskim ovčarstvom. Prilikom istraživanja, a nisam radila sama, već nas je nekoliko bilo na terenu, uvidjeli smo da je važno znati postaviti prava pitanja, formulirati ih na pravi način. Naime, starijim osobama je ovčarstvo »normalna« stvar i često im nije bilo jasno što uopće pitamo i što nas zapravo zanima, jer se njima sve podrazumijeva kao logična stvar. Na primjer, kada bih pitala kako se štavi koža, oni bi rekli da ju treba prvo oprati, a kad bih pitala kako su je prali, u prvi tren su se čudili kakvo je to pitanje. Tu onda dolazimo do drugog problema, a to je što su starije generacije živjele u vrijeme ubrzanog razvoja pa su se u njihovom životu ponekad promijenila i dva-tri načina za isti proces. Tako na primjer, u početku su vunu prali kod lokve, zatim kod kuće u lušiji, toploj vodi s pepelom, a najnoviji način je jednostavno pranje u deterdžentu, prašku. Stoga je ponekad bilo teško

» Starijim osobama je ovčarstvo normalna stvar i često im nije bilo jasno što uopće pitamo i što nas zapravo zanima, jer se njima sve podrazumijeva kao logična stvar

Marijana Dlačić

doći do »pravih« informacija, a jedan od razloga je i taj što se starije osobe sve manje sjećaju kako je nekad bilo. Upravo

zato je bilo važno postaviti pitanja koja će im potaknuti sjećanje. Budući da su meni oba roditelja s otoka i dobro su upoznati s tradicionalnim načinom življenja, njihove informacije su mi bile korisne i olakšavale istraživanje.

Na pitanje ima li mladih ljudi koji se dobro snalaze u tradicijskom ovčarstvu ili je to prvenstveno rezervirano za starije generacije, Marijana Dlačić navodi: – Mladi se sve više »vraćaju« ovčarstvu. Tome je pridonijela općenita popularnost domaćeg i tradicijskog, svega s predznakom eko. Doduše, na Cresu je primjetan velik zamah u maslinarstvu koje je puno organiziranije i ima podršku Poljoprivredne zadruge, dok je ovčarstvo za sada ostalo u pozadini, ovčari su uglavnom prepušteni sami sebi, no vjerujem da će i ovčarstvo doći na red. Općenito kod svih ovčara, pa tako i kod mladih, osim kod najstarijih generacija, postoji simbioza tradicionalnih načina i novijih metoda. Mislim da ljudi prepoznaju vrijednosti tradicijskih metoda, slobodne ispaše, seljenja ovaca i slično, ali koliko će se one moći održati, ovisi o vanjskim činiteljima, pr-

Na tradicijsko ovčarstvo odrazit će se i zakonska regulativa vezana uz državnu razinu i usklađenja s EU

I.C. MARKOVIĆ

Lubenice su poznate po brojnim projektima vezanim uz vunu i ovčarstvo

Već prekasno

U prošlosti je janjetina bila samo jedan od proizvoda dobivenih od ovce, a danas je gotovo isključivi proizvod. Svi drugi aspekti su se zanemarili. Tu se opet povlači pitanje profitabilnosti i nedostatka vremena. Moj bi zaključak bio da za sad nema opasnosti od prestanka bavljenja ovčarstvom, ali samo u gastronomskom aspektu. Za sve drugo je možda već prekasno, a ako dođe do ponovne uporabe drugih ovčjih proizvoda, poput vune, vjerojatno to više neće biti u tradicionalnom obliku, zaključuje Marijana Dlačić.

venstveno tome kako će se riješiti problem divljih svinja. Na tradicijsko ovčarstvo odrazit će se i zakonska regulativa vezana uz državnu razinu i usklađenja sa EU, što bi na određenoj razini možda moglo predstavljati čak i veću prijetnju od alohtone divljači jer ne ostavlja prostor za improvizacije i zahtijevaju trenutnu primjenu, a shvaćaju se kao rješenje, dok je divljač problem, navodi Marijana Dlačić koju pitamo na kojim se dijelovima otoka Cresa još uvijek najintenzivnije žive stari otočni stilovi i običaji:

Ušteda vremena

– Moj je dojam da se više žive ondje gdje su stada ovaca

manja, kao na primjer na Gerbinu. Što je stado veće, više je posla oko njega, a suvremeni način života u kojem je ovčarstvo uglavnom usputna djelatnost zahtijeva i veće prilagodavanje tradicionalnog načina radi uštede vremena. Divlje svinje također utječu na tradicionalno ovčarstvo, ponajprije na Tramuntani koja je bila »prva na udaru«. Na Tramuntani je, zbog oštrije klime i smanjenog manevarskog prostora, zbog problema s divljači, došlo i do promjena pa se ovce sve više dohranjuju, npr. kukuruzom, dok na Gerbinu dohrana gotovo pa i ne postoji.

Ima li šanse da se u nekim mjestima ovčarstvo ne samo

sačuva, nego i intenzivnije razvije, da se kao nekad iskoristi sve što ovca daje ili smo bliže vremenu kada će se o creskom ovčarstvu najviše moći vidjeti i čuti u Muzeju ovčarstva, Marijana Dlačić kaže:

– Vjerojatno će doći do smanjenja broja stada, jer se sada ovčarstvom bave starije osobe čiji potomci svoju budućnost ne vide u toj djelatnosti. Pretpostavljam da će opstati oni s većim stadima, a može se očekivati i da će država promijeniti načine poticaja upravo u smjeru okrupnjavanja stada. Teško je reći na kojem području će se ovčarstvo održati, a smatram da će jedan od ključnih činitelja biti i divlje svinje.